

**Enontekiön kunnan
kulttuurikasvatussuunnitelma
2026-2034**

Son rohki soma paikka ellää
Dat lea duodaid somás báiki eallit

Sisällysluettelo

1.	Kulttuurikasvatussuunnitelman tarkoitus	3
2.	Kulttuurikasvatussuunnitelman hyödyt	3
2.1.	Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus	3
2.2.	Kunnan elinvoimaisuus, yhteisöllisyys ja työllistävä vaikutus	3
2.3.	Kunnan identiteetti ja brändi.....	4
2.4.	Lasten tunne- esiintymistaidot sekä monipuolinen maailmankatsomus	4
3.	Enontekiön kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma 2026-2034	4
3.1.	Olemassa oleva perustoiminta	5
3.2.	Täydentävät vuositeemat	6
4.	Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutuksen seuranta ja laaduntarkkailu	7
5.	Kulttuurikasvatussuunnitelman laajentaminen muuhun toimintaan	7
6.	Kulttuurikasvatussuunnitelman laatijat ja yhteystiedot	8

1. Kulttuurikasvatussuunnitelman tarkoitus

Kulttuurikasvatussuunnitelma (KOPS) on suunniteltu kokonaisuus, jonka tarkoitus on taata jokaiselle enontekiöläiselle varhaiskasvatusikäiselle ja peruskouluikäiselle lapselle ja nuorelle se vähimmäismäärä kulttuuria, mikä jokaisen tulisi saada kokea koulupolkunsa aikana. Kulttuurikasvatussuunnitelma pohjaa paikkakunnan historiaan, perinteeseen ja olemassa olevasta tarjonnasta. Paikallista tarjontaa täydennetään siten, että lapset ja nuoret saavat laaja-alaisesti kokemuksia erilaisista taiteenaloista ja voivat avartaa maailmankatsomustaan.

Kulttuurikasvatussuunnitelmaa toteuttaa kulttuuripalveluiden tuottama sisältö kouluille ja päiväkodeille. Suunnitelmassa on etukäteen suunnitellut vuositeemat. Ne takaavat kullekin ikäryhmälle taide- ja kulttuurikasvatuksen peruskokemukset. KOPS:in parissa toimivat aina taiteenalan ammattilaiset sekä kulttuurikasvattajat. Laatu on toiminnan ytimessä.

Kulttuurikasvatussuunnitelma täydentää paikallisesti opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmia. Se perustuu valtakunnallisiin varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmiin sekä kunnan tarkentavaan suomenkieliseen ja saamenkieliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja koulujen opetussuunnitelmiin ja lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta. **Enontekiön kunta on saamelaisten kotiseutualuetta. Enontekiön alueella huomioidaan erityisesti saamelaislasten ja -nuorten oikeudet omaan kieleen ja kulttuuriin.**

2. Kulttuurikasvatussuunnitelman hyödyt

2.1. Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus

Kulttuurikasvatussuunnitelma tukee taide- ja kulttuurikokemusten yhtäläistä saavutettavuutta. Kunnanvaltuuston hyväksymä ja perustasolla budjetoitu KOPS, antaa jokaiselle kunnan lapselle ja nuorelle tasa-arvoiset osallistumismahdollisuudet. Kouluaikaan toteutettava kulttuurikasvatus on maksutonta ja tavoittavat koko ikäluokan. Tällöin perheen asuinpaikka, varallisuus tai mielenkiinnon kohteet eivät vaikuta siihen, pääseekö lapsi osaksi taide- ja kulttuurituokioita.

Suuressa kaupungissa on valmiiksi monia mahdollisuuksia harrastaa ja saada kokemuksia kulttuurisisällöistä. Pienemmissä kunnissa KOPS takaa, että esitykset ja ammattitaiteilijoiden vierailut eivät jää suurten kaupunkien lasten yksinoikeudeksi. Kulttuurikasvatussuunnitelma edistää kulttuurikokemusten saavutettavuutta varhaiskasvatuksen ja koulujen yksiköissä.

2.2. Kunnan elinvoimaisuus, yhteisöllisyys ja työllistävä vaikutus

Paikallinen kulttuurikasvatussuunnitelma lisää lähiseudun kulttuuritarjonnan tunnettuutta ja käyttöä ja madaltaa lasten ja nuorten kynnystä aloittaa taideharrastus ja käyttää vapaa-aikaa kulttuuripalveluiden äärellä.

Suunniteltu, budjetoitu ja strategiassa oleva kulttuurikasvatussuunnitelma on kunnan etu. Se osoittaa arvostuksen kulttuuria ja taidetta kohtaan kunnassa, sekä ymmärryksen näiden alojen vaikutuksen ihmisten hyvinvointiin, työllistymiseen ja kunnan veto- ja pitovoimaan. Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutus työllistää alueen taidetoimijoita, samalla lapset, nuoret ja muut asukkaat oppivat tuntemaan, mitä oman kunnan alueella on tarjolla. Yhteisöllinen vaikutus on suuri, kun mukana ovat taiteilijat, koulut, päiväkodit, kirjasto, järjestöt, mahdollisesti myös yritykset. Kulttuurikasvatussuunnitelma voi olla koko kunnan yhteinen asia.

2.3. Kunnan identiteetti ja brändi

Enontekiöllä luontoarvot korostuvat kaikessa tekemisessä. Myös kiireettömyys ja paikallisuus ovat tärkeitä arvoja. Enontekiöllä on paljon aineetonta kulttuuriperintöä, jota halutaan välittää lapsille ja nuorille. **Perinneosaamisen lisäksi otetaan huomioon saamelaisen perinteisen tiedon -ja taitojen opettaminen.**

Paikallisten osaajien ja Lapin alueen taide- ja kulttuuriammattilaisten yhteistyönä toteutuu kulttuurikasvatussuunnitelma, jossa taide ja perinneosaaminen limittyvät yhteen. Paikalliset tapahtumat, saamelaisuus, suomalaisuus ja globaali näkemys, ovat kaikki suunnitelmassa mukana. Enontekiön sijainti keskellä monikulttuurista ja kansainvälistä aluetta ilmenee kulttuurikasvatussuunnitelman kokonaisuuksista.

2.4. Lasten tunne- esiintymistaidot sekä monipuolinen maailmankatsomus

Tutkimusten mukaan pitkäaikainen kulttuurin ja taiteen harrastaminen ennaltaehkäisee monia ongelmia lasten ja nuorten käytöksessä, oppimisessa ja kaveritaidoissa. Lisäksi se aikaansaa avarakatseisesta suhtautumista maailmaan. Kulttuurin ja taiteen kautta voi käsitellä mitä tahansa asiaa niin, että se jättää pysyvän positiivisen muistijäljen.

Oman luovuuden esiintuominen, heittäytyminen uuteen ja näistä saadut onnistumisen kokemukset, rakentavat positiivista minäkuva. Juuri tätä kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttamisella haluaa aikaansaada. Kaikille on hyötyä siitä, että lapsista kasvaa esiintymistaitoisia ja monipuolisesti ajattelevia, toiset ihmiset huomioon ottavia nuoria. Taide ja kulttuuri ovat väylä, jota jokaisen tulee voida hyödyntää.

3. Enontekiön kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma 2026-2034

Suunnitelmassa sisältää olemassa olevan perustoiminnan ja sitä **täydentävät vuositeemat**. Täydentävä sisältö tarjoaa tietoa kunnan historiasta, perinteistä ja merkkihenkilöistä. Siinä hyödynnetään olemassa olevaa paikallista kulttuuritarjontaa, jota monipuolistetaan muualta tulevilla ammattilaisten toteuttamilla esittävän taiteen osuuksilla. Lisäksi mahdollisuuksien mukaan tehdään tutustumiskäyntejä kulttuurikohteisiin.

Kaikki perusopetuksen ikäryhmät osallistuvat suunnitelman mukaisiin työpajoihin tai tapahtumiin, kukin ikätasonsa mukaan. Työpajoissa pääsee tekemään paljon itse ja tutustumaan eri taiteenaloihin. Toteuttajan kanssa sovitaan etukäteen mitä eri ikäryhmien kokonaisuuksissa tehdään. Kaikkien oletetaan ottavan työskennellessään huomioon opetussuunnitelman laajat linjaukset, kuten ”ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia” sekä ”kulttuurinen moninaisuus rikkautena”.

Kulttuurikoordinaattori vastaa suunnitelman mukaisen sisällön tuottamisesta. Tarkoitus on, että työpajat vetää aina ulkopuolinen ihminen, ei opettaja. Varhaiskasvatus toteuttaa suunnitelmaa mahdollisuuksien ja lasten ikätason mukaan, sekä osallistuu järjestettyihin työpajoihin ja -esityksiin. Koulu pystyy linkittämään kokonaisuudet opetussuunnitelmaansa monien eri aineiden kohdalla. Oppilaat osallistuvat ikätason mukaan työpajoihin ja -esityksiin.

3.1. Olemassa oleva perustoiminta

Teemaviikot, tärkeät juhlapäivät, muut vuotuisjuhlat

Vietetään teemaviikkoja, esimerkiksi koulujen elokuvaviikko, saamen kielten viikko, sekä osallistutaan vuotuisiin juhliin, kuten jouluihin ja kevätjuhliin tai itsenäisyyspäivän ja saamelaisnuorten kansallispäivän juhliin. Kahdeksaluokkalaisten vierailijat kolmen valtakunnan rajapyykillä osana veteraanipäivää.

Tapahtumat omalla kotiseudulla

Osallistutaan vuotuisiin tapahtumiin aina mahdollisuuksien mukaan. Näitä ovat muun muassa: Väärtiviikko, Hetan Musiikkipäivät, elokuvat Kino Hetassa, Hetan Marianpäivät ja Kaunis kaamos – valokuvaus- tai kirjoituskilpailun lasten ja nuorten sarja. Tärkeitä tapahtumia ovat lisäksi erilaiset monialaiset oppimistapahtumat (MOK) ja Saamelaisnuorten taidetapahtuma.

Saamelaiseen elinkeinoon tutustuminen

Osallistutaan ja mahdollistetaan oppilaiden osallistuminen poro- ja luontaiselinkeinojen vuodenkiertoon ja niihin liittyviin tehtäviin.

Kirjastoyhteistyö

-varhaiskasvatukselle kirjastoon tutustuminen, satutunnit, pedagoginen satutunti ja kirjastotunti
-Esikoululaisille satutuokio, kirjastoon tutustuminen, pedagoginen satutunti
-1-2 lk., kirjastoon tutustuminen, lukuhetki, kirjavinkkaus
-3-4 lk. kirjastoon tutustuminen, kirjavinkkaus, joissa kirjallisuutta oppitunnille, muuta kirjastoon ja kirjallisuuteen liittyvää (itse määriteltävissä)
-5-6 lk., tiedonhaun opastus: kirjasto ja kirjat. Kirjavinkkaus.
-7-9 lk. tiedonhaun opastus: kirjasto ja internet, lähdekritiikki. Kirjavinkkaus.
Lisäksi koko vuoden ajan:
Pidetään sovitusti lukuhetkiä ja kirjavinkkauksia, järjestetään tapahtumia ja työpajoja.

Luontoretket, vaellukset, muut luontoaktiviteetit

Luonto näkyy koulujen ja varhaiskasvatuksen toiminnassa monin tavoin. Retkiä ja vaelluksia toteutetaan totutun tavan mukaisesti.

Taidetestaajat Yläkoulun 8. luokkalaiset ovat mukana valtakunnallisessa Taidetestaajat-toiminnassa

Vakiintuneet kiertueet

Konserttikeskus, Lapin Alueatteri ja saamelaisen lastenkulttuurikeskuksen Mánnu, Hetan musiikkipäivien koululaiskonserdit sekä vastaavat muut vierailijat toteuttavat kulttuurisisältöjä melko säännöllisesti Enontekiöllä. Näiden tarjoamat sisällöt perustuvat toimijan kulloiseenkin omaan kiertueohjelmistoon.

-Lapin alueatterin lastennäytös ja mahdolliset työpajat/ 1 kertaa / vuosi

-Konsertti joka kouluun –kiertue / 1 kerta / vuosi

-Mánnu -saamelaislasten **kulttuurikeskuksen ohjelmatarjonta saamelaislasten- ja nuorten kulttuuri-identiteetin vahvistajana.**

3.2. Täydentävät vuositeemat

Vuositeema on vaihtelevasti joko **Perinnekulttuuri** tai **Vaihtuva taiteenala.**

2026

Ruokaperinne

Tutustutaan paikallisiin yrtteihin, sieniin ja kasveihin ja niistä valmistettaviin perinteisiin ruokiin, sekä eräruokiin.

-Paikallisten maatilojen tai karjatilojen historiaan tutustuminen ja käynti Peltovuoman maatilalla (huom. etäyhteyden mahdollisuus)

2027

Paikallishistoriaan vaikuttaneet henkilöt (Enontekiö 150v.-juhlavuosi)

Tutustutaan henkilöiden kautta Enontekiön paikallishistoriaan, esimerkiksi Kaarina Kariin (Lapin vaellusmatkailun uranuurtaja), **Nils-Aslak Valkeapää (saamelainen taiteilija ja kulttuurin edistäjä), Yrjö Metsälään (legendaarinen tunturiopas), Rován Niku (Vuontisjärven pinnan laskeminen) ja Urho Viikiin (metsänhoitaja Kilpisjärvellä).** Suunnitellaan some-kanava legendaariselle historialliselle henkilölle. Miltä esimerkiksi historian henkilön Instagram-kanavan kuvitus olisi näyttänyt?

2028

Valokuva- ja elokuvataide

-Otetaan kuvia ja tulostetaan ne ripustetaviksi esille johonkin julkiseen tilaan.

-Tehdään lyhytelokuvia, jotka esitetään Kino Hetassa (isommille lapsille)

- Animaatiotyöpajoissa (pienemmille) tehdään itse piirrettyjen tai askarrellujen kuvien kautta animaatio liittyen johonkin teemaan, henkilöön tai paikkaan

-Elokuvanäytöksiä eri ikäryhmille Kino Hetassa tai koululla.

-Tutustutaan Marja Vuorelaisen historiallisiin valokuviin porosaamelaisten elämästä

2029

Kuvataide

-Käynti "oikeassa" taidenäyttelyssä mahdollisuuksien mukaan paikan päällä tai virtuaalisesti.

-Taidenäyttelyn rakentaminen omista töistä

-Kuvataiteilijan vierailu koululla

-Tutustutaan joko netin kautta tai paikan päällä lähialueen veistoksiin ja muistomerkkeihin, mietitään, miksi sellaisia tehdään: mitä kaikkea niillä halutaan sanoa?

2030

Draama, nukketeatteri, soveltava teatteri

-Draamatyöpajoja tai soveltavan teatterin työpajoja
-Nukketeatterinäytös ja nuken käsittelyn esittelyä.

2031

Kodin ja kylien perinteet alueella

-Käynti kotiseutumuseolla oppaan johdolla
-Käynti lähimmässä kirkossa ja tutustuminen sen taiteeseen
-tutustuminen kirkkoihin liittyen mm. L.L Laestadiukseen sekä saamenkielisen raamatunkäännöksen tehneen Helena Valkeapään työhön
-nykyistä perinteistä puhuminen ja niiden tunnistaminen (esim. ystävänpäivä, laskiaisrieha) Suomessa ja muualla maailmassa

2032

Sanataide, kirjallisuus, saamelainen tarinankerronta

-Sanataidetyöpajoja suomeksi ja saameksi, joissa tehdään omia tarinoita, näytelmäkäsikirjoituksia tai runoja käytettäväksi esim. koulun tai päiväkodin omissa tilaisuuksissa
-kirjailijavierailu (voidaan toteuttaa myös striiminä) jonka aikana tutustutaan kirjailijan työhön.
-tutustuminen Samuli Paulaharjuun ja muihin perinnettä tallentaneisiin kerääjiin
-tutustuminen Yrjö Kokkoon sekä Pessi ja Illuusia -satuun ja muihin haluttuihin oman kunnan kirjailijoihin

2033

Tärkeät paikat ja merkkihenkilöt

-Tutustutaan haluttuihin Enontekiön elämään vaikuttaneisiin historiallisiin henkilöihin (liitteenä lista vaihtoehtoista). Lisäksi tutustutaan kunnan tämän hetken päättäjiin haastattelemalla virtuaalisesti esim. kunnanjohtajaa, lautakunnan puheenjohtajaa tai saamelaiskäräjien edustajia.
-Käydään retkellä halutussa merkittävässä paikallisessa kohteessa (esim. Kilpisjärven biologinen asema, Muotkataikka, Järämän alue, vanhojen kirkkojen paikat) oppaan johdolla.

2034

Sirkus ja tanssi

Sirkus- tai tanssityöpajoja, sekä esittävän taiteen näytös valitussa lajissa. Työskentelyssä voisi olla vahva vesistöpainotus, jossa käsitellään "eno"-sanon merkitystä.

4. Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutuksen seuranta ja laaduntarkkailu

Kulttuurikasvatussuunnitelma toteutetaan Enontekiön kulttuuripalveluiden budjetista, menot kohdistetaan lastenkulttuuri tunnisteelle 8002. Toteutuneiden esitysten yleisömäärät kirjataan Excel-tilastoon, josta voidaan seurata toteutuneiden tapahtumien määrää, lajityyppejä ja osallistujamäärää. Tämä auttaa seuraamaan ja tarkastelemaan suunnitelmaa, joka ei ole pysyvä asiakirja, vaan yhdessä varhaiskasvatuksen, koulun ja muiden yhteistyö tahojen kanssa päivitettävä ja kehitettävä.

5. Kulttuurikasvatussuunnitelman laajentaminen muuhun toimintaan

Kulttuurikasvatussuunnitelmassa mainitut kokonaisuudet ja retket voi toteuttaa myös hieman muunnettuna kerhotoiminnassa, erityisryhmien päivätoiminnassa, palvelutaloissa, työhyvinvoinnissa ja etsivässä nuorisotyössä. Suunnitelman omaehtoiseen toteuttamiseen saa

helposti toteutettavia vinkkejä digitaalisista ideapankeista, esimerkiksi Lastenkulttuurikeskusten liiton Harrastakotona.fi-sivustolta. Esityksissä on huomioitu, että yleisö on ehkä kotona ja tekee taidetta niillä välineillä, joita sillä hetkellä lähellä on käytettävissä.

6. Kulttuurikasvatussuunnitelman laatijat ja yhteystiedot

Enontekiön kunnan kulttuurikasvatussuunnitelman on laatinut kulttuuripalvelut yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja kirjaston kanssa. Vastuhenkilö on kulttuurikoordinaattori Heli Kolehmainen, 040 5380712, heli.kolehmainen@enontekio.fi.